پارسیان دژ
تاریخ، فرهنگ و میراث ایران

مجموعهٔ مقاله‌ها
نسخهٔ ماندگار

زرتشت پاک

نگاهی به زندگی نامه زرتشت ، پیامبر ایران زمین

نویسنده: شمشاد امیری خراسانی
انتشار: ۱۰ آذر ۱۳۹۲ · ۱۸ دقیقه مطالعه

چکیدهٔ مقاله

زرتشت پیامبر ایران زمین فرستنده و گردآورنده : ضیاء – ط احوال شخصی زرتشت ... در اوستای جوان تر ، نام پدر و مادر اشو زرتشت ، پوروسَسپِه (پوروشسپ در پهلوی) و دُغدووا (دوغدو در پهلوی) آمده است . پوروشسپ از دودمان سپیتمَه (سپَنتمان در پهلوی) و مردی معروف به دانش و اشویی بود . دغدو دختر فری هیم رَوا از خاندان اشراف و مذهبی بود . حاصل ازدواج پوروشسب و دغدو ، پنج پسر بود ، و زرتشت سومین آن هاست . زرتشت آموزش های نخستین را از پدر و دیگر دانشمندان نامدار شهر خود آموخت . نوشته شده است که او ذهنی تیز

پارسیان دژ / زرتشت پاک

زرتشت پیامبر ایران زمین

فرستنده و گردآورنده : ضیاء – ط

احوال شخصی زرتشت ...

در اوستای جوان تر ، نام پدر و مادر اشو زرتشت ، پوروسَسپِه (پوروشسپ در پهلوی) و دُغدووا (دوغدو در پهلوی) آمده است . پوروشسپ از دودمان سپیتمَه (سپَنتمان در پهلوی) و مردی معروف به دانش و اشویی بود . دغدو دختر فری هیم رَوا از خاندان اشراف و مذهبی بود .

حاصل ازدواج پوروشسب و دغدو ، پنج پسر بود ، و زرتشت سومین آن هاست . زرتشت آموزش های نخستین را از پدر و دیگر دانشمندان نامدار شهر خود آموخت . نوشته شده است که او ذهنی تیز و روحیه ای کنجکاو داشت و در پانزده سالگی همه ی دانش زمان خود را آموخته بود . پس از پانزده سال بررسی و تفکر درباره آفرینش ، و موشکافی در آن چه که از استادان آموخته بود ، بینش زرتشت به آن جا رسید که بداند خدایان پنداری نادرست ، و تنها یک آفریننده وجود دارد که همه هستی ها از اوست . سرانجام ، او در سن سی سالگی به پیامبری برگزیده شد .

...

اشو زرتشت حتی پیش از برگزیده شدن به پیامبری دیدگاه های خود را در باره روش زیست و هستی خداوند برای دیگران شرح می داد . ولی ، پس از انتخاب به پیامبری و دریافت پیام اهورامزدا ، با کوشش ویژه ای دست به کار تبلیغ شد و این کار ، با دشمنی شاهزادگان و روحانیون زمان او ، که منافع خود را در خطر می دیدند ، روبه رو گردید . روحانیون (مغان) از دریافت فدیه و قربانی برای خدایان و از باور مردمان به خرافات بهره می بردند ؛ و شاهزادگان می خواستند مردمان را در تاریکی نادانی نگاه دارند و خود بی دردسر فرمانروایی کنند .

پیام گات ها که به وسیله زرتشت پخش می شد ، موقعیت آنان را ضعیف می کرد . مخالفان – شاهزادگان و روحانیون چند خدا پرست – جان زرتشت را مورد تهدید قرار دادند . ناگزیر در سن 42 سالگی تصمیم به مهاجرت گرفت (امر مهاجرت در گات ها ذکر شده است) و با شاگردان وفادارش به باکتریا در شرق ایران رفت و در آن سرزمین توانست پیروان زیادی پیدا کند ، از جمله کی گشتاسب پادشاه بلخ ، و همسرش هوتَوسا ، دین زرتشت را پذیرفتند و حامی او شدند . در گات ها زرتشت بارها فرمانروایان بدکار و روحانیون استفاده جو را که می کوشند مردم را در نادانی نگاهداشته و از آنان بهر برداری کنند ، ملامت می کند . اشو زرتشت 47 سال با همه جان و روان خود ، در راه آموزش و گسترش دین کوشید و سرانجام هنگامی که سرگرم ستایش اهورامزدا در آذْریان (آتشکده) بود به دست بد خواهی به نام توربراتور کشته شد . بنا به نوشته های دینی ، اشو زرتشت با هووُوی پیوند زناشویی بست .

هووی یکی از پیروان او بود . از این پیوند سه پسر به نام ایسَت واسستَره ، اوروتَت نَرَه ، هوَرچیثرَه و سه دختر به نام فرینی ، ثریتی و پوروچیستا هستی یافتند . واژه زرتشت از دو پاره درست شده است . " زَرَتا " که به معنی زرین است و " اوشترا " که از ریشه " اوش " به معنی روشن است و رویهم به معنی " روشنایی زرین " است . بنا به باوری ، نام اصلی زرتشت ، سپیتامه بوده است که از نام خاندان و بنیادگذار این خاندان گرفته شده و زرتشت نامی است که در هنگام برگزیده شدن به پیامبری به او داده شده است . (این نظر درست می نماید . زیرا می بینیم که نام اصلی بودا هم سیدذارثا بوده است و پس از دست یابی به بینش واقعی ، نام بودا به معنی " روشن شده " به او داده اند و به عیسی پس از پیامبری " مسیح " تقدیس شده بوسیله روغن لقب دادند) .

زمان زرتشت ...

اودُخوس کلدانی که در سده چهارم پیش از مسیح در قلمرو ایران می زیسته و با زرتشت و فلسفه او آشنایی کامل داشته و خود از دوستان نزدیک افلاطون بوده است ، زمان زرتشت را شش هزار سال پیش از افلاطون ذکر می کند . خانتوس لیدیایی هم که در سده پنج پیش از میلاد (همزمان با اردشیر یکم هخامنشی) می زیسته و رساله ای درباره زرتشت نوشته ، تاریخ زرتشت را 6000 سال پیش از یورش خشایارشا به یونان ذکر می کند . با توجه به این که تاریخ یورش خشایارشا به یونان 480 پیش از میلاد بوده است تاریخ داده شده خانتوس به 6480 پیش از میلاد بالغ می شود . پلینوس از قول ارسطو تاریخ زرتشت را 6000 سال پیش از افلاطون می داند و با توجه به این که افلاطون در حدود 347 پیش از مسیح درگذشته ، تاریخ زرتشت به چیزی نزدیک به 6410 سال پیش از میلاد می رسد . هرمی پوس که در قرن سوم پیش از میلاد زندگی می کرده ، تاریخ زرتشت را به 7 هزار سال پیش از مسیح

می رساند . آگاتیاس ، مورخ یونانی که در سده ششم مسیحی (دوران ساسانیان) می زیسته ، نوشته است : زمان پیدایش زرتشت و تبلیغ دین به درستی روشن نیست . ایرانیان می گویند که او در زمان ویشتاسب ، پدر داریوش می زیسته است . ولی این امر ، فوق العاده مورد تردید است . تاریخ پیدایش هر چه باشد ، تردیدی نیست که زرتشت پیامبری بوده است که دین کهن ایرانیان را تغییر داد . مری بویس با توجه به نزدیک بودن زبان گات ها به زبان ریگ ودا ، تاریخ زرتشت را 1750 سال پیش از مسیح ذکر می کند .

سرانجام زرتشت ...

بنا به سنت زرتشتی ، اشو زرتشت در بلخ هنگامی که سرگرم پرستش اهورامزدا بود ، به دست توربراتور (تورِبَراَدروریش) کشته شد . بنا به سنت ، زرتشت 77 سال داشت . سال ها پیش در یکی از مسافرت هایم به افغانستان در مزار شریف (که مشهور به مزار علی است) از یک نفر شنیدم که می گفت مزار شریف ، مزار یکی از بزرگان پیش از اسلام بوده است و بعد از تسلط اسلام ، برای جلوگیری از تخریب ، آن را مزار علی (ع) خوانده اند ، در حالی که مسلم است که آرامگاه علی (ع) در نجف است . این کار در ایران هم شده است مثلا برای حفظ آرامگاه کوروش در دشت مرغاب فارس آن را مقبره مادر سلیمان خوانده اند و برای حفظ آتشکده آذرگشسب آن را تخت سلیمان نام نهادند . مسجد جامع اصفهان در محل یکی از آتشکده های زرتشتی ساخته شده است . از همان موقع بازدید از مزار شریف ، این فکر که ممکن است مزار شریف ، مزار زرتشت پیامبر باشد به اندیشه من راه یافت و اخیرا در پاریس یک نفر دانشمند افغانی حدس مرا تایید کرد . (1).

وجوه اشتراک بین دین ایرانی و هندی ...

یکی از نکات حائز اهمیت در مورد جدائی ایرانیان از هندیان ، اینست که ایرانیان پس از جدائی ، مفاهیم و اندیشه هائی را که زاده ی شرایط جدید بود در قالب همان اندیشه هائی بیان داشتند ، که قبلا دارا می بودند . ایشان سعی میداشتند که خدایان قدیم را در آئین جدید خود جای دهند . این واقعیت به قدری اهمیت می یابد که حتی دسته ای از مستشرقین اعتقاد داشتند که ((مزدائیسم)) میراث همان دورانی است که ایرانیان و هندیان زندگی مشترکی داشتند . دلیل این امر را وجود افکار و عقاید مشابهی می دانند که با جملات مشابه در کتب ((اوستا)) و ((ریگ ودا)) یافت می شود . عمده ترین این وجوه چنین اند : ایشان هر دو در مرحله ی پرستش طبیعت بسر می بردند . در میان هر دو قوم خدا نام و شکل یکسانی داشته است . نام یکی از خداوندان در سانسکریت ((آسورا)) ولی در اوستا ((اهورا)) آمده است . و نیز بعضی ((وارونا)) ی هندی را همان ((اهورا)) می دانند . دیگر ((دیوا)) (daiva) است که در سانسکریت به صورت ((دوا)) (divas) و در اوستا ((دیوا)) (daeva) به معنی وجود آسمانی آمده است . ایشان آب مقدسی به نام ((هوم)) (haoma) داشته اند که در آئین ودا به نام ((سوما)) (Soma) وجود دارد . داستانهائی به اشتراک در بین دو قوم وجود دارد ، که از همه مهمتر ((یمای دلاور)) (نام آفتاب در وقت غروب) است که پادشاه اموات محسوب میشده است .

آئین زرتشت ...

آئین زرتشت نخستین آئین مدون ایرانی است که دارای کتاب و سلسله قوانین و قواعد مدون می باشد . آئین

زرتشتی را آئین مزدیسنی نیز خوانده اند که به معنی پرستنده اهورا مزدا می باشد ؛ چرا که در این آئین اعتقاد بر اینست که جهان را خدایی به نام ((مزدا اهورا)) یا ((اهورا مزدا)) است . زرتشتیان را ((مجوس)) نیز گفته اند . درباره ی ریشه کلمه مجوس محققین عقاید مختلفی ابراز داشته اند : عده ای آنرا از ریشه ی ((موهو)) (Moho) که یک کلمه چینی است ، و عده ای از ریشه ی ((مگهه)) (Magha) سانسکریت دانسته اند . ولی از جمله تحقیقاتی که در اینباره شده ، تحقیق استاد پورداود می باشد که تا حدی مساله را روشن میدارد : بر اساس تحقیقات پورداود این کلمه صرفا به منظور زرتشتیان به کار رفته است ؛ چنانکه واژه ((مگ)) (Maga) در پنج بند گاتها به کار رفته و نیز در دو بند واژه ((مگون)) (Magovan) به معنی پیروان دین آمده است . واژه ((مغ)) در فارسی نیز از این ریشه است . بهر صورت مجوس معرب همان ((مگوس)) (Magos) است که آرامیها به کار برده اند . این آئین در دوره ی ساسانی مذهب رسمی مملکت به شمار می رفته است . پیروان این آئین را ((گبر)) یعنی ((کافر)) نیز خوانده اند ، که آنرا سبب چیزی جز اختلاف مذهبی بین ایشان و مسلمین نتواند بود . نام زرتشت پیامبر این کیش ، ((زراتشتر)) نیز آمده است . برای نام وی علاوه بر معنی (دارنده) ((شتر زرد)) که اتفاق نظر بیشتری روی آن دارند ، معانی : ((پسر ستاره)) ، ((درخشان مانند طلا)) ، ((عقل درخشنده)) ، ((پرتو الهی)) ، ((راستگو)) و ... را آورده اند . ((هاگ)) (Haug) انگلیسی نام وی را به ((راهنمای اعلی)) ترجمه کرده است . لقب وی ((سپنتمان)) یا ((اسپیت مان)) می باشد که در گاتها نیز آمده است .

محل تولد زرتشت ...

(درباره محل تولد زرتشت هم ، اختلاف نظر است . بنا به گفته اوستا ، محل تولد زرتشت ، ساحل رودخانه دارجا در اَیریانَ وَئیجَهِ بود) . بعضی از محققین محل تولد وی را آذربایجان و عده ای دیگر ((ری)) یا ((رگ)) یا ((درغ)) می دانند . به هر ترتیب آنچه که مسلم است ، اینست که وی از میان قوم ماد که شعبه ای از آریان های شمالی و شرقی ایران می باشند ، برخاسته است . محل تولد وی نیز به احتمال قوی یکی از شهرهای شمالی ایران بوده است که حدس زده می شود این محل درکنار رود ارس بوده باشد . وی در 20 سالگی از بین مردم خارج می شود و زندگی ریاضت کشانه ای در پیش می گیرد . برای بازیابی حقیقت به تلاش مستمر و پیگیر دست می زند . در سن 30 سالگی در کنار رودی به نام دائی تی (بعضی از علما آن را رود ارس امروزی می پندارند) از طرف اهورا مزدا به وی امر می شود که مردم را به دین اهورایی دعوت نماید . وی پس از دریافت فرمان اهورا مزدا به تبلیغ و اشاعه ی این آئین می پردازد .

اهورا مزدا ...

در مقابل اهورا مزدا (اسپنتامینو) که خدای پاکی و روشنایی است و تجمع تمام نیکی ها و زیبائیهاست ، اهریمن (انگر مینو) یا خدای زشتی ها ، محل تجمع انواع ناراستی ها و ناپاکی هاست . از همینجاست که اختلافات تعبیر و تفسیری آغاز می گردد : عده ای تصور می دارند که آئین زرتشت آئین ((یکتا پرستی)) و دسته ای نیز در مقابل بر این اعتقادند که آئین زرتشتی ، آئین ثنویت و ((دوگانه پرستی)) است . بنا بر قول ((کای بار)) یونانیان بدین سبب که خود بر چندین خدا اعتقاد می ورزیدند ، ایرانیان را نیز دوگانه پرست محسوب داشتند . ((توماس هاید)) بر یگانه پرستی زرتشتیان اصرار ورزیده و برای اثبات نظر خود از ((گبرها)) که بنا بر قول سیاحانی نظیر ((شاردن))

و ((مندلسو)) به یک خدا اعتقاد داشتند ، نام می برد . ((هاگ)) معتقد است که زرتشت از لحاظ دینی یکتاپرست ولی از لحاظ فلسفی دوگرای بوده است .

انسان می بایستی در این جهان با هر آنچه زشتی و پلیدی است و یا مظهر آن است پیکار کند و تنها حربه وی در این پیکار مداوم راستی است و پاکی . هرودت می نویسد : ایرانیان هیچ چیز را به قدر دروغ موجب شرمساری نمی دانند و بعد از دروغ قرض گرفتن را ؛ زیرا می گفتند : آنکه قرض دارد ناچار دروغ هم می گوید .

سه اصل نجات ...

سه اصل نجات در این آئین عبارت است از : ((هومته)) (Humata) یا پندار نیک ، ((هوخته)) (Hukhta) یا گفتار نیک ، ((هوروشت)) (Havarashta) یا کردار نیک . این سه ، فرمول اخلاقی زرتشت را تشکیل می دهد که آدمی می بایست زندگی خود را بر اساس آن استوار دارد . هر انسانی که بر طبق این سه الگو رفتار نماید ، اهورا مزدا را در پیروزی بر اهریمن یاری داده است ، و پاداش وی نیکو جایگاهی در بهشت برین است . این سه اصل از بهترین و شیوا ترین فرامین اخلاقی است که ایرانیان افتخار آن را دارند که دین باستانی آنها اعلام داشته است . وجود آتش در این دین بحث بسیاری را برانگیخته است و موجب آمده است که عده ای ایرانیان را آتش پرست محسوب دارند . در صورتیکه چنین نیست ، آتش از ابتدا در بین قوم هند و اروپائی عامل مهمی محسوب می گردیده است . زرتشت فقط به آن جنبه ای اخلاقی و معنوی می دهد . درباره ی آتش چنین استدلال می کنند که : آتش به عنوان مظهر پاکی و راستی ستایش می گردد و نه به عنوان معبود . آتش در این آئین درست همان نقشی را دارد که قبله در اسلام و صلیب در مسیحیت دارا است .

کتب زرتشتی ...

آئین زرتشتی را کتابی است به نام اوستا ، که به صورتهای ((ابستا)) ، ((است)) ، ((استا)) ، ((اویستا)) ، ((بستاق)) ، و ... نیز آورده اند . اوستا را به ((کتاب)) ، ((کلام موزون)) ، ((علم)) ، ((بنیان)) و ... معنی کرده اند . و این خود نیز محل اختلاف است . اوستا در مقام خود یک نوع دایره المعارفی مشتمل بر مطالب بسیار درباره ی هیئت و نجوم و حقوق و قضا و اخلاق و ... بشمار می رفت . خصوصیات اوستای اصلی چنین بوده است . 1000 فصل ، در 21 جلد ، که مجموعا به عقیده ((پلینی)) دو میلیون بیت بوده است . اوستائی که از دوره ی هخامنشیان موجود است 815 فصل و اوستائی که در زمان ساسانیان گردآوری گشته است 348 فصل دارد . اوستا از دو قسمت تشکیل شده است : 1 – قسمت باستانی شامل ((گاتها)) ، ((وندیداد)) ، و ((ویسپرد)) . 2 – قسمت جدید شامل ((یشت ها)) ، ((نیایشها)) ، و ((خرده اوستا)) . اوستائی که هم اینک موجود است شامل پنج دفتر : یسنا ، ویسپرد ، وندیداد ، یشت ، و خرده اوستا ، می باشد . (2).

زبان اوستایی ...

پیش از این در خصوص زبان اوستا اختلاف داشتند . برخی آن را از مشرق و برخی دیگر از شمال غربی ایران تصور می کردند . از قدیم به واسطه موجود بودن خطوط میخی هخامنشیان و مقایسه آنها با زبان اوستا ثابت بود که زبان

مقدس متعلق به جنوب غربی ایران نمی باشد . در این اواخر به واسطه خطوطی که در تورفان (وادی تورفان Turfan در ناحیه کوهستانی تیانشان Tian-šan در شمال شرقی ترکستان چین واقع است . قسمتی از کتاب شاپورگان مانی که غالباً مورخین عرب و ایرانی از آن اسم برده اند « شابرقان » در وادی مذکور پیدا شد) ، پیدا شد یقین گردید که زبان اوستا با زبان سُغدوختُن و یا مشرق ایران تفاوت کلی دارد . بنابراین امروز شکی نماند از آنکه زبان اوستا متعلق به مغرب ایران باشد . (3).

تطبیق واژه هایی از زبانهای اوستایی ، تالشی و تاتی

فارسی	اوستایی	تالشی (رضوانشهر)	تالشی (آستارا)	تاتی (کلور)	تاتی (تاکستان)
من	اَزِم - azem	از - az	از - az	از - az	اَ – a
بیهوده – بی ارزش	آدَرَ - ādara	ددار- dadar	هَدَرَه -hadara	ددار- dadar	هَدَر– hadar
کارد – چاقو	کارِتَه - kareta	کارده - kārda	کُردَه- korda	کل کارد -kelakārd	چاقُ – čaqo
تخم – بذر	توخمان –taoxman	توم – tom	توم - tum	توم – tom	توم – tum
پُل	پِرِتَو - peretav	پَرد - pard	پَرد - pard	پِرد - perd	پُورت – port
زن	گنا - genā	ژن - žēn	ژن - žēn	زله - zalle	زینیه –zeyniye

گفته هایی از زرتشت ...

تنها یک راه برای نجات وجود دارد و آن راه راستی است .. زرتشت .. آموزگار بد ما را از راستی باز می دارد .. زرتشت .. خوشبختی برای کسی است که پایبند راستی و درستی است .. زرتشت .. انسان دانا همیشه راه راستی و درستی را در پیش می گیرد و انسان نادان راه دروغ و تباهی را .. زرتشت .. کسی که از نیروی راستی برخوردار است بی گمان در آزمایش زندگی سرافراز و پیروز است .. زرتشت .. کسانی که مهر و فروتنی را گرامی می دارند پاک و آراسته می مانند .. زرتشت .. خداوند دانا ، به ما آزادی داده است تا با گزینش خود ، مسئول پیشرفت یا عقب ماندگی ، شادی یا اندوه خود باشیم .. زرتشت .. کسانی که از راستی برگردند و جهان را در راستای تباهی بکشانند ، از دانش و خرد بهره ای ندارند .. زرتشت .. کسی که از دانش و پرورش بهره داشته باشد ، به دروغکار نمی پیوندد .. زرتشت ..

راستکار باید دوست راستکار و راهنمای دروغ کار باشد .. زرتشت ..

چو یک چند گاهی بر آمد برین ... درختی پدید آمد اندر زمین از ایوان گشتاسب تا پیش کاخ ... درختی گشن بیخ و بسیار شاخ همه برگ او پند و بارش خرد ... کسی کز خرد بر خورد کی مرد خجسته پی و نام او زردهشت ... که اهریمن بد کنش را بکشت به شاه جهان گفت پیغمبرم ... تو را سوی یزدان همی رهبرم پدید آمد آن فره ایزدی ... برفت از دل بدسگالان بدی ره بت پرستی برافکنده شد ... به یزدان پرستی پراکنده شد فردوسی

..... منابع : (1)- دیدی نو از دینی کهن – فلسفه زرتشت – دکتر فرهنگ مهر – چاپ هشتم : 1388 – نشر جامی – صص 37 – 38 – 39 – 117 – 122 – 125 – 127 – 128 – 129 . (2)- اندیشه های بزرگ فلسفی ، (هفتاد مقاله فلسفی) ، گزینش و انتخاب : دکتر ح . بابک ، انتشارات شرق ، خرداد ماه 1356 ، ص 551 – 564 (3)- اوستا (گاتها) ، ابراهیم پورداوود ، انتشارات پارمیس ، چاپ اول ، 1389 ، ص 58 (4)- رهیافتی به گاهان زرتشت و متن های نو اوستایی ، هانس رایشلت ، گزارش : جلیل دوستخواه ، انتشارات ققنوس ، چاپ اول ، 1383 ، صص 514 – 713 – واژه های اوستایی از این منبع . (5)- فرهنگ تاتی و تالشی ، علی عبدلی ، انتشارات دهخدا ، چاپ اول ، 1363 ، صفحات مختلف ، واژه های تالشی رضوانشهر و تاتی کلور از این منبع . (6)- فرهنگ تاتی تاکستان ، رضا رحمانی ، انتشارات سال ، چاپ اول ، 1390 ، صفحات مختلف . (7)- واژه های تالشی آستارا از نویسنده مقاله (وبلاگ دوستداران تالش – آستارا) می باشد .

..... نویسنده و گردآورنده : ضیاء – ط / وبلاگ دوستداران تالش (آستارا) .

مشخصات فرستنده و نوشتار

گرد آورنده : ضیاء ط

نگارنده : ضیاء ط

وبلاگ نگارنده: پیوند(اینجا را بفشارید)

ارجاع به این مقاله

شمشاد امیری خراسانی، «نگاهی به زندگی نامه زرتشت ، پیامبر ایران زمین»، پارسیان دژ، ۱۳۹۲.

خواندن مقاله و پیوست‌های آن در وب‌سایت پارسیان دژ

نشانی ثابت این نسخه:

https://parsiandej.ir/articles/1410/pdf/زندگی-نامه-زرتشت-پیامبر-ایران-زمین.pdf

آخرین ویرایش مقاله: ۲۷ مهر ۱۳۹۹